

cartar del tot que el fr. *tamis* tingués algun origen cèltic diferent i ignot; tot reconeixent que no n'hi ha proves fidedignes en cap llengua cèltica;² perquè l'existència d'un sufix cèltic *-ISIO-* era una idea seva predilecta (que exagerava molt com després s'ha vist,³ sense que manqués d'un fons cert). Tot i que no està pas provat que el fr. *tamis* vingui d'una base en *-ISIU* (igual pot ser *-ISE*, *-IST*, *-ISU*), ja n'hi hagué prou amb això perquè M-Lübke es disparés a postular un cèltic *TAMISIUM* 'sedàs'; que escriví desimboltament sense asterisc, sense cap base (*REW*, 8551): encara que els lingüistes entesos en cèltic i romànic (com Jud, Pokorny, Weisgerber, Pedersen, i fins Bloch) mantingueren un fred i unànime silenci sobre això, l'autoritat de M-Lübke ha fet que el seguissin alguns com Gamill-scheg, Wartburg (en el Bloch), i fins algun germanista com Frings (Kluge, vagament en el *Grundriss* 11, 345, però calla en el seu diccionari).

El fet massís i palpable és que el mot fou comú, i des dels orígens, a tots els dialectes del germànic occidental, des de les etapes més antigues dels dos principals —l'anglo-saxó i l'a.-al. antic: el verb *temesian* 'tamisar' ja està ben documentat en ags. des de mj. S. x; i que el substantiu *temes* 'tamís', molt freqüent en anglès mitjà, existia des dels orígens de la llengua, ho prova el seu compost *temes-pile* [1050, «temsing-staff», *N. E. D.*, s. v. *temse*]; frisó or. i sept. *téms* 'tamís', neerl. mj. *témse*, neerl. *teems* 'tamís', neerl. mj. i mod. *temsen* 'tamisar', b.-al. mj. *témes(e)*, *temesen* id.; i finalment a.-al. ant. *zēmisa* 'segó', avui *zemse*, que manté aquest sentit a l'Àustria; però conservant el sentit etimològic de 'tamís' a Baviera, i també de la banda d'Aquisgran i en les zones muntanyoses i conservadores a l'Est de Colònia. Encara que no hi ha unanimitat entre els germanistes sobre si en germànic és d'originària soca autòctona, o rebut d'un llenguatge llatí o pre-romà de la zona renana i batàvica, la major part el creuen d'origen germànic (Murray-Bradley, Falk-Thorp, Holthausen, Franck, Teuchert, autor d'aquesta part del gran dicc. alemany dels Grimm, *Dt. Wb.* xv, 631).

Com a romanistes³ no veiem cap raó que s'oposi a la idea que el francès va rebre el mot del francic; precisament impressiona que tota la doc. de *tamis* (potser amb cap, potser amb poquíssimes excepcions) i *tamiser*, en francès antic (Du C., *God.* vii, 636; x, 741) provinguí, amb estranya unanimitat, de Picardia i de Tournai, la zona de màxima colonització franca.⁴ Resta només el fet de manca una etimologia del mot germànic dins l'indoeuropeu, i en particular la dificultat d'explicar pel germànic la terminació *-ISI*. Però ara com ara, la conclusió ha de ser que en francès i romànic és un germanisme propagat per França des d'antic, i d'importació francesa a les altres llengües romàniques. Car la teoria de la puresa indoeuropea del germànic no era més que una llegenda de pangermanistes, avui descartada del tot per la ciència. Sens dubte mot pre-indoeuropeu de l'Europa central. El meu *DCEC* fou la primera obra de lingüística que féu justícia d'aquest error.

DERIV.: *Tamisar* [Lab. 1840, *-issar*, avui *-isar*]; *+tamisació* [Lab. 1840, p. 1038].

¹ El vocalisme de tipus *-e(i)s* amb què el mot apareix en el Friül i en algun parlar dalmàtic i dolomític, potser s'explica per una transposició de fonètica dialectal, en particular l'oposició entre el fr. *chemise*, it. *camicia* etc. i les formes que aquest mot tan important té en el Friül i aqueixes zones (frl. *kameše*, Treviso i Pàdua *kameša*, Rohlf's, *It. Gr.*, § 33) pogué fer que en penetrar el tipus *tamigio* per Venècia, fos «nacionalitzat» com friülà *temef* etc. No reproduïxo ací la major part de les dades i documentació referent a Itàlia i els Alps, que detallo molt en el *TAMIZ* del *DCEC/DECH*, car es poden veure allí (v, 398a10-60). També deixo en aquell extens article (pp. 397-400) altres detalls d'argumentació, documentació i bibliografia, que hi resten fàcilment accessibles. — ² Hi ha un mot bretó que es presenta en forma vacillant *tamoex/tañuiz/tavoex*: que és manlleu del romànic en dóna ja prova terminant la conservació de la sibilant, i també la vacil·lació en el tractament de la *-m-*. Vegeu més detalls en la nota 5 del *DECH*. — ³ Bé sembla evident que la semblança amb el gr. *τὰμῖος*, f., 'herba-col', 'coàgul de la llet' (en els poemes bucòlics dels Ss. III i II, i avui encara en el grec de Calàbria, *ZRPh.* lxxiv, 409-10), per raons semàntiques, és un cas de paronomàsia casual. — ⁴ Des del francic pogué passar, poc o molt, també a la llengua d'oc, directament. Però es nota que també dins el domini d'Oc, és rara la documentació antiga, i l'àrea moderna del mot és septentrional; segons l'*ALGc.* (m. *tamis*, II, 492) hi ha *sedàs* (o el regressiu *sedo*) a tot el Sud i centre del domini gascó; la zona de *tamis* comença a Agén i Bordeus i ni tan sols cobreix tot el dept. Gironda.

Tamor, V. *tambor* *Tampa*, *tampall*, V. *tapar* *Tampañada*, *tampañejar*, V. *timpà*, *tabac*, cf. *tap* *Tampañell*, *tampañil*, *tampañissa*, V. *timpà* *Tampany*, V. *tapar* *Tamparrada*, V. *tabal* *Tampatantam*, V. *tantaranejar* *Tampella*, V. *tapar* *Tampinell*, V. *timpà* *Tampis*, V. *pitjor* i *tant*

Tampó, pres del fr. *tampon* [1534, *tafon* 1382], en el qual sembla haver-se combinat un derivat del fr. dial. *tamper*=*TAPAR* amb un de l'onomatopeia fr. *taper* 'picar'. En català s'havia usat *bac* en aquest sentit (*BDLC* IV).

Tampoc, V. *tant* i *poc* *Tàmpol*, *tampolera*, V. *pàmpol* *Tam-tam*, V. *tantaranejar* *Tan*, V. *tant* i *tany* *Tana*, V. *tany*

TANAGRA, aplicat a estatuetes de terra cuita de la mena de les que es van trobar prop de la ciutat de Tanagra, a Beòcia. □ 1.ª doc.: 1922 (Russinyol). L'accentuació errònia del mot, generalitzada, es deu al fet d'haver-lo pres de llibres i ambients francesos i anglesos.